

BEETHOVEN ACADEMIE
Haydn . Mozart

25 APRIL, 10 EN 30 MEI 95
Mozart

BEETHOVEN ACADEMIE

DINSDAG 25 APRIL 95

muzikale leiding   Jan Caeyers
solisten   Joris Van den Hauwe, hobo
                           Walter Boeykens, klarinet
                           Jacob Slagter, hoorn
                           Brian Pollard, fagot

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfonie nr 63
- Vivace
- Allegretto o piu tosto Allegro
- Menuetto
- Presto

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Sinfonia Concertante voor hobo, klarinet, hoorn, fagot en
orkest in Es, KV 297b
- Allegro
- Adagio
- Andantino con variazioni

Pauze

Symfonie nr 39 in Es, KV 543
- Adagio . Allegro
- Andante con moto
- Menuetto: Allegretto
- Finale: Allegro

inleidende gesprekken door Walter Couvreur (25/4 en 30/5)
en Magda De Meester (10/5) . Foyer Rode Zaal . 19.15 uur

aanvang concerten om 20.00 uur

25/4 en 30/5
pauze om 21.00 uur
einde concert omstreeks 22.00 uur

10/4
pauze om 20.50 uur
einde concert omstreeks 21.50 uur

BEETHOVEN ACADEMIE

WOENSDAG 10 MEI 95

muzikale leiding Philippe Herreweghe
solist Walter Boeykens, klarinet

Joseph Haydn (1732-1809)

Ouverture tot Il Mondo della Luna

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klarinetconcerto in A, KV 622

- Allegro
- Adagio
- Rondo - Allegro

Pauze

Symfonie nr 40 in g, KV 550

- Molto allegro
- Andante
- Menuetto: Allegretto
- Allegro assai

BEETHOVEN ACADEMIE

DINSDAG 30 MEI 95

muzikale leiding Christopher Hogwood
solisten Otto Derolez, viool
Paul Cortese, altviool

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfonie nr 71

- Adagio . Allegro con brio
- Adagio
- Menuetto
- Finale: Vivace

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Sinfonia Concertante voor viool, altviool en orkest in Es,
KV 364

- Allegro maestoso
- Andante
- Presto

Pauze

Symfonie nr 41 in C, Jupiter, KV 551

- Allegro vivace
- Andante cantabile
- Menuetto: Allegretto
- Molto allegro

BEETHOVEN ACADEMIE

De Beethoven Academie werd opgericht in september 1993 en wil het artistieke concept van het vroegere Nieuw Belgisch Kamerorkest verder ontwikkelen en uitdiepen. Bij de samenstelling werd uitgegaan van de bezetting waarmee op 7 april 1905 Beethovens Eroica-Symfonie in première is gegaan, zodat het orkest zeer geschikt is om op een historisch verantwoorde wijze de muziek van Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert en hun minder bekende tijdgenoten te vertolken.

Daarnaast wil de Beethoven Academie bijzondere aandacht besteden aan de hedendaagse muziek. Zij wil ertoe bijdragen dat de muziek van vandaag en morgen de kans krijgt om op haar beurt een plaats in te nemen in de lange traditie van de klassieke muziek. Daarom zal de Beethoven Academie niet alleen de belangrijkste werken uit de 20ste eeuw in het repertoire opnemen, maar zal zij vooral trachten een stimulerende functie ten aanzien van eigentijdse componisten uit te oefenen.

Academie verwijst in eerste instantie naar de plaats in het oude Athene waar Plato in dialoog trad met zijn leerlingen. Hoewel het begrip sedertdien in diverse domeinen van de menselijke activiteit werd gehanteerd en vele afgeleide betekenissen kende, keren steeds dezelfde basisvoorwaarden terug: een academie is in wezen een vereniging ter beoefening en bevordering van een bepaalde intellectuele en artistieke discipline, bestaande uit gelijkgezinden op zoek naar een betere kennis en beter begrip, en gedreven door een gemeenschappelijke betrokkenheid.

In die filosofie wil de Beethoven Academie muziek bestuderen, bevorderen en uitvoeren. Het spanningsveld tussen research, creatie en concert is haar arbeidsgebied; de componisten en het publiek zijn haar partners.

Beethoven is het symbolische en inspirerende boegbeeld. Als vrij levend en werkend kunstenaar was hij de eerste om autonoom zijn artistieke ideeën te ontwikkelen. Hij geloofde rotsvast in de verplichting om steeds opnieuw de grenzen van zijn uitdrukkingmogelijkheden te verleggen en streefde

geobsedeerd naar perfectie in zijn kunst. Deze utopisch-idealistische benadering maakte dat Beethoven het tijdskauder waarin hij leefde ruim overschreed: hij kan niet alleen beschouwd worden als een sleutelfiguur in de overgang tussen twee eeuwen, met hun verschillend samenlevingsmodel en hun verschillende muziekcultuur; hij is ook als geen ander het prototype van de visionair, die artistieke opties heeft genomen waarvan de relevantie tot op heden geldig is gebleven.

De Beethoven Academie wil in dit perspectief niet alleen een zo hoog mogelijk niveau van musicercultuur bereiken en uitstralen, zij wil vooral op zoek gaan naar een authentieke, vernieuwende en levendige benadering van de muziek. Zij wil de waardevolle muziek uit het verleden koesteren, en tegelijkertijd op zoek gaan naar nieuwe wegen van eigentijdse muziekcultuur. Op die manier hoopt zij op haar beurt een brug te slaan tussen twee eeuwen, en ambieert zij 'het orkest van de XXIste eeuw' te worden.

BEETHOVEN ACADEMIE

concertmeester	Otto Derolez	fagot	Leendert Booyens Peter Van Cleemput
eerste violen	Dirk Van de Velde Bert Van Laethem Gunter Van Rompaey Sofie Causanchi Wilfried Deroo Ina Stas	hoorn	Dries Geeraert Fred Molenaar
tweede violen	Dirk Van Den Hauwe Tanja Mestdagh Veerle Sciffer Chantal Pas Frederic d'Ursel Hans Cammaert	trompet	Diederik De Roeck Luc Van Gorp
altviolen	Frans Vos Marc Sonnaert Mario Palacios Cecilia Torfs Amy Logan	pauken	Wim Henderickx Bernard Fauvart Bart Quartier
celli	Steven Caeyers Peter Devos Herwig Corijn Anthony Gröger Jan Matté	piano	Koen Vanderreyt
contrabas	Lode Leire Pascal Smets Conrad Van Alphen		
fluit	Sabine Warnier Lindy Van den Berk		
hobo	Joris Van den Hauwe Jan Maebe Lode Cartrysse		
klarinet	Nathalie Lefevre Sabine Uytterhoeven		

JAN CAEYERS

Jan Caeyers is sedert 1993 artistiek directeur van de Beethoven Academie. Tot 1993 was hij dirigent van het Nieuw Belgisch Kamerorkest, dat hij in 1985 oprichtte. Met dit orkest maakte hij verschillende tournees door heel Europa en werkte hij samen met bekende solisten als Joshua Bell, Julia Hamari, Edda Moser, Jean-Pierre Rampal, Christian Zacharias en Thomas Zehetmair. Zijn debuut op het Colorado Music Festival werd zeer goed onthaald en hij dirigeerde verder o.a. de Bamberger Symphoniker, het Orchestra della Toscana in Firenze en het Tsjechisch Filharmonisch Orkest in Brno. Binnenkort leidt hij ook het Radio Symfonie Orkest van Berlijn.

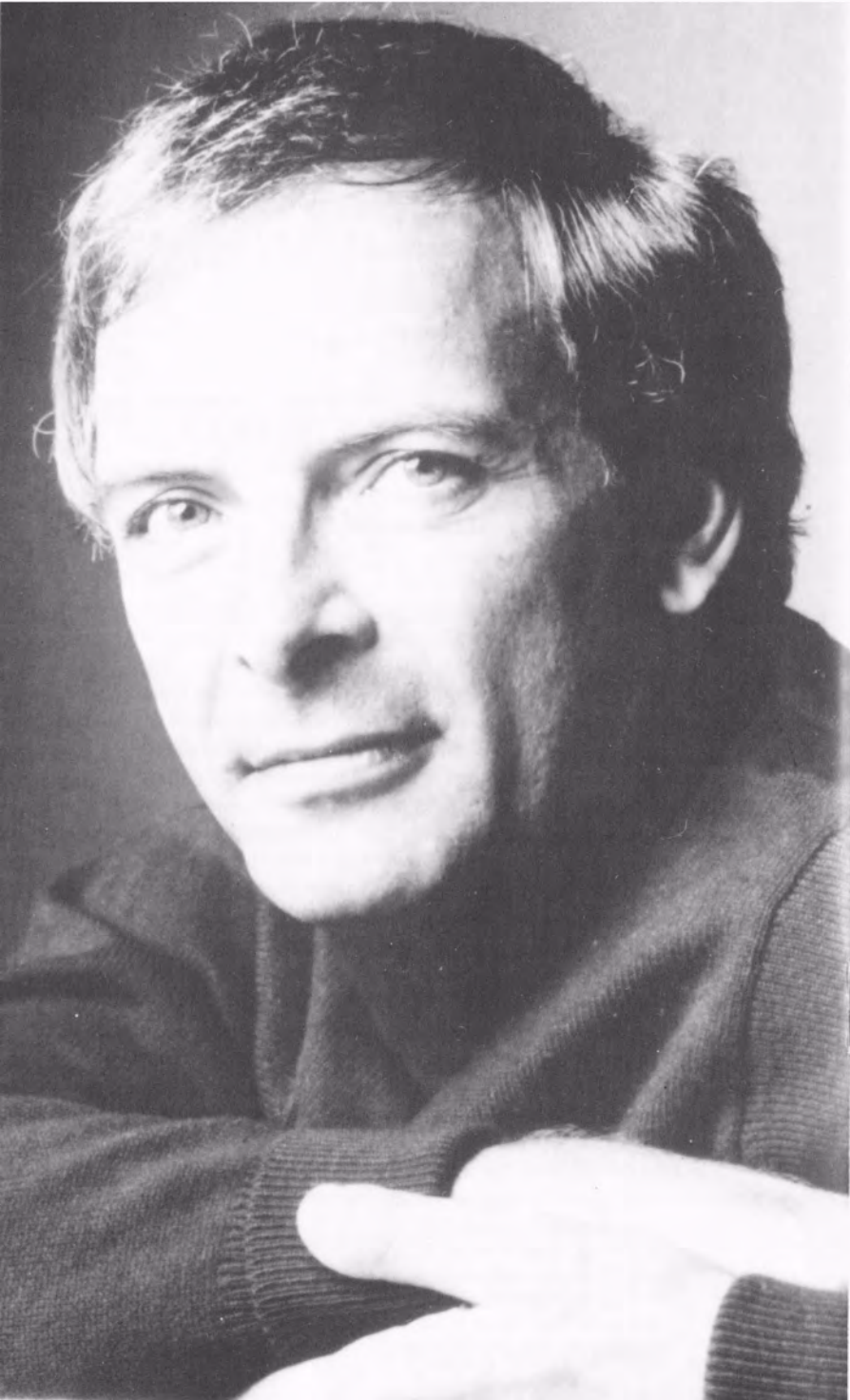
Jan Caeyers studeerde muziekwetenschap aan de Katholieke Universiteit te Leuven, waar hij sedert 1985 professor is in de muziekanalyse. Tegelijkertijd vervolmaakte hij zich aan de Muziekconservatoria van Antwerpen (dwarsfluit en harmonie) en Brussel (kamermuziek en contrapunt). Voor zijn dirigentenopleiding trok hij naar Wenen, waar hij van 1981 tot 1984 aan de Hochschule für Musik studeerde bij Karel Österreicher. Sedert 1993 heeft Jan Caeyers een exclusiviteitscontract met Harmonia Mundi/France. Zo verscheen reeds een CD met werk van Krommer (solisten Anne en Walter Boeykens) en één met werk van Carl Nielsen.

Sinds oktober 1993 is Jan Caeyers assistent van Claudio Abbado bij het Gustav Mahler Jugend Orchester in Wenen. In november 1994 heeft hij in dit kader de eerste instudering gedaan van 'Stele' van György Kurtág. Dit werk, dat officieel gecreëerd werd door de Berliner Philharmoniker onder leiding van Claudio Abbado in december 94, wordt algemeen beschouwd als één van de belangrijkste orkestwerken van de jongste tien jaar. Zeer recent studeerde Jan Caeyers ook Das Lied von der Erde in voor Bernard Haitink.

PHILIPPE HERREWEGHE

Philippe Herreweghe werd geboren in Gent en combineerde zijn universitaire studies (geneeskunde en psychiatrie) met een muzikale opleiding aan het conservatorium. Hij richtte toen tevens het Collegium Vocale op, dat heel snel internationale faam verwierf met zijn interpretatie van de muziek van Bach. Philippe Herreweghe woont en werkt thans in Parijs. Hij dirigeert verschillende ensembles: vooreerst het Collegium Vocale dat zich vooral toelegde op de muziek van Bach en zijn voorgangers, maar dat zijn repertoire langzaam uitbreidt naar de twintigste-eeuwse muziek toe; verder het Europees Vocaal Ensemble met twaalf tot vijftien zangers uit verschillende Europese landen voor specifiek de renaissance polyfonie; de Chapelle Royale voor Franse barokmuziek; L'Orchestre des Champs Elysées voor het klassiek en romantisch repertoire en tenslotte als gastdirigent van het Ensemble Musique Oblique voor muziek uit de twintigste eeuw. Als orkest-dirigent werkte Philippe Herreweghe zowel met barokorkesten (zijn eigen ensembles Collegium Vocale en Chapelle Royale, Concerto Köln, The Hannover Band, The Age of Enlightenment en het Freiburger Barockorchester) als met traditionele orkesten als het Scottish Chamberorchestra, de Beethoven Academie, L'Orchestre de l'Opéra de Lyon, het Concertgebouworkest en het orkest van de NDR Hamburg. Zijn uitgebreide discografie omvat een zeer gevarieerd repertoire. Hoogtepunten zijn o.a. de Passies, de vijf missen en het Weihnachtsoratorium van Bach (deze laatste opname werd gelauwerd met de Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros), de Lagrime di San Pietro van Lassus, een antologie van het Franse motet, het Requiem van Fauré in de originele versie, de Mis in e met blazers van Bruckner, de Mis in c van Mozart, Elias van Mendelssohn, Pierrot Lunaire van Schönberg, het Concerto voor viool opus 12 van Kurt Weil, het Requiem van Gorli... (opnames verschenen bij Harmonia Mundi en Virgin Classics). Philippe Herreweghe is sinds 1982 artistiek directeur van het Festival van het 'Institut de Musique Ancienne de Saintes'. Sinds 1993 werd hij samen met Collegium Vocale benoemd tot Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen.

Christopher Hogwood

CHRISTOPHER HOGWOOD

Sinds hij in 1973 de Academy of Ancient Music oprichtte, kreeg Christopher Hogwood internationaal erkenning als pionier op het vlak van de 'authentieke' uitvoeringspraktijk. Afkerig echter ten opzichte van het adjectief 'authentiek', als ware dit de enige juiste benadering van barok- en klassieke muziek, gebruikt Hogwood liever de beschrijving 'historisch geïnformeerd'. Dit principe is toepasbaar op het totale en zeer brede spectrum van Hogwoods activiteiten als dirigent, die zich dan ook niet beperken tot het werken met oude instrumenten en evenmin tot barokke en klassieke programma's. Met de Academy of Ancient Music heeft Hogwood een zeer drukke agenda met wereldwijd concerten en een uitgebreide catalogus opnamen voor Decca. Naast langlopende projecten als de opname van de integrale symfonieën van Haydn en de pianoconcerti van Mozart, verleende Hogwood ook zijn medewerking aan televisie- en video-opnamen, zoals ondermeer het ambitieuze, dramatisch opgevatte programma met operaria's van Händel, gezongen door Kiri Te Kanawa. Christopher Hogwood is artistiek directeur van de Boston Handel en Haydn Society, eerste gastdirigent van het Saint Paul Chamber Orchestra, waarmee hij elk jaar op tournee gaat en opnamen verzorgt. Typisch voor zijn programma's met dit kamerorkest en met andere vooraanstaande internationale orkesten, is het naast elkaar plaatsen van oud en nieuw, bijvoorbeeld klassiek en neo-klassiek repertoire (Martinu, Tippett, Stravinsky en opdrachten). Hogwood is ook werkzaam als opera-dirigent en leidt regelmatig de opvoeringen in de Australische opera. Ondanks zijn drukken concertagenda, schreef Hogwood ook een aantal boeken, zoals de zeer goed onthaalde Händelbiografie. Verder geniet hij faam als clavecinist en werkt hij mee aan radio-programma's over de meest verscheiden onderwerpen. Hogwood is eredoctor van de universiteit van Keele en doceert aan de Royal Academy of Music en King's College in Londen. Hogwoods vaste standplaats is Cambridge, waar hij ook doceert en zijn rijke verzameling klavierinstrumenten uitbouwt, gaande van een 16de-eeuws Italiaans clavecimbel tot een 19de-eeuwse piano, die ook het bezit van Weber was.

Walter Boeykens

De internationale carrière van Walter Boeykens heeft zich de laatste jaren snel ontwikkeld. Zij tekende zich steeds duidelijker af tegen de achtergrond van de grote Europese festivals van Berlijn, Parijs, Warschau, Madrid, en - dichterbij huis - het Festival van Vlaanderen, Festival de Wallonie, het Holland Festival. Sinds 1985 wijdt Walter Boeykens zich trouwens nog uitsluitend aan solistische en kamermuziekoptredens in heel Europa, Israël, de Verenigde Staten, Venezuela en onlangs nog met veel succes in Japan. Walter Boeykens' uitgebreide discografie omvat inmiddels het merendeel van de meesterwerken uit de klarinetliteratuur. Tot de recente opnames behoren onder meer een cd met de sonates van Brahms en één met de concerten van Weber. Voor Harmonia Mundi France realiseert hij met zijn eigen Walter Boeykens Ensemble (opgericht in 1988) een indrukwekkende serie cd's met alle standaardwerken uit het kamermuziekrepertoire voor klarinet. Onder leiding van de componist zelf, creëerde hij de orkestversie van Domains van Pierre Boulez. Andere eminente dirigenten waarmee hij samenwerkte zijn Munch, Markovsky, Gielen, Boulez, Tchakarov, Frühbeck de Burgos, Conlon, ...

Walter Boeykens is als docent verbonden aan de conservatoria van Antwerpen (waar hij het unieke Clarinet Choir Walter Boeykens oprichtte) en Rotterdam, aan de 'Académie internationale d'été' te Nice en aan de 'Scuola de Alto Perfezionamente Musicale' te Saluzzo (Turijn). Daarnaast geeft hij regelmatig meesterkursussen. Zijn studenten zijn uit vele landen afkomstig en de zowel qua techniek als qua interpretatie duidelijk herkenbare 'Boeykensstijl' begint zich hierdoor internationaal steeds meer door te zetten.

Naast instrumentalist is Walter Boeykens ook een begenadigd dirigent. Zijn optreden met het Filharmonisch Orkest van Turijn werd onlangs in de Italiaanse pers met superlatieven gerecenseerd. Sinds 1992 is hij tevens als redacteur werkzaam voor 'de Haske Music Publishers Ltd' en staat zijn naam voor een unieke reeks van muziekguitaven voor klarinet in alle mogelijke bezettingsvormen.

Joris Van den Hauwe

Hoboïst Joris Van den Hauwe behaalde eerste prijzen voor hobo, kamermuziek, harmonie en contrapunt aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Brussel. Onder leiding van Paul Dombrecht verwierf hij het Hoger Diploma voor Hobo met de grootste onderscheiding. Hij vervulde zich als lid van de Orchester Akademie in de Von Karajan Musikhochschule, waar hij tevens orkestervaring opdeed bij de Berliner Philharmoniker. In 1984 won Joris Van den Hauwe de Bronzen Medaille op de internationale hoboedstrijd te Toulon; een jaar later werd hij Tenuto-laureaat.

Hij nam verscheidene malen deel aan de sessies van het Wereldjeugdorkest alsmede aan die van het Europees Jeugdorkest onder leiding van Claudio Abbado. Later werd hij lid van het BRT Filharmonisch orkest en hobo-solo bij het Nieuw Belgisch Kamerorkest. Momenteel is Joris Van den Hauwe hobo-solo bij de Beethoven Academie en assistent-docent aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Brussel.

Hij is lid van het Walter Boeykens Ensemble en treedt op met vrijwel alle Belgische professionele orkesten. Joris Van den Hauwe is tevens een veelgevraagd solist bij het Münchener Kammerorchester, de Polnische Kammerphilharmonie, het Linzer Kammerorchester en I Fiamminghi.

Hij is ook regelmatig te gast bij de Salzburger Solisten en het Pro Arte Kwartet. Verscheidene solo-opnames staan op zijn actief.

Jacob Slagter

Jacob Slagter werd in 1958 in Dokkum geboren. Reeds op zijn veertiende jaar trad hij op als solist bij het Frysk orkest, waarmee hij veel concerten heeft verzorgd. Aanvankelijk studeerde Jacob Slagter aan de Muziek Pedagogische Akademie in Leeuwarden. In deze periode behaalde hij prijzen op wedstrijden in Praag, België en Luxemburg. Later voltooide hij zijn muziekstudie bij Oldrich Milek aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag. Hij behaalde zijn eindexamen met onderscheiding. Na een jaar als hoornist bij het Frysk Orkest te hebben gewerkt werd hij als tweede en vierde hoornist aangesteld bij het Concertgebouworkest. Sinds

1985 is Jacob Slagter als solo-hoornist aan het orkest verbonden. In 1988 ontving hij de Nederlandse Muziekprijs uit de handen van minister Brinkman. Hij is eveneens laureaat van de Elisabeth Evertsprijs. Naast zijn functie als solo-hoornist en zijn docentschap aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam speelt Jacob Slagter regelmatig kamermuziek als hoornist van het Fodor Kwintet en van het Walter Boeykens Ensemble.

Brian Pollard

De fagottist van Engelse origine, Brian Pollard, begon op twaalfjarige leeftijd fagot te studeren. Zijn muzikale opleiding kreeg hij van Archie Camden aan het Royal College of Music in Londen. Van 1946 tot 1948 was Brian Pollard lid van het Royal Philharmonic Orchestra. In de daaropvolgende periode musiceert hij als solo-fagottist in het Royal Opera Orchestra van Covent Garden. Na enkele jaren lid te zijn geweest van het Londense Melos Ensemble, werd Brian Pollard in 1953 benoemd tot eerste fagottist van het Koninklijk Concertgebouworkest in Amsterdam. In Amsterdam was hij van 1956 tot 1978 ook nog lid van het Danzi Wind Quintet.

Otto Derolez

Otto Derolez vatte zijn muzikale studies aan in het Gentse Conservatorium en behaalde in 1986 - met grote onderscheiding - het Hoger Diploma Viool aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Brussel. Verder vervolmaakte hij zich op meesterkursussen van André Gertler in Wenen en Wolfenbüttel en op de internationale vioolcursus van Yfrah Neaman. Otto Derolez musiceerde in het Trio Derolez, bij I Fiamminghi, het Collegium Instrumentale Brugense, het European Community Chamber Orchestra en het Nieuw Belgisch Kammerorkest. Hij trad op in de belangrijkste muzikale centra van België, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Engeland, Ierland, Spanje, Tsjechoslovakije, de Verenigde Staten en in het verre Oosten. Sinds 1993 is Otto Derolez als concertmeester verbonden aan de Beethoven Academie.

Paul Cortese

Paul Cortese, Amerikaans musicus van Italiaanse afkomst en thans woonachtig in Spanje, studeerde bij de befaamde altist Joseph dePasquale aan het Curtis Institute of Music. Vordien lag zijn muzikale opleiding in de handen van Stanley Nosal, Guillermo Perich en Burton Fine, verbonden aan de University of Illinois en het New England Conservatory in Boston. Als student musiceerde Cortese al met het Boston Symphony en het Philadelphia Orchestra, en werd hij aangesteld als eerste altviolist in het orkest van de Scala van Milaan. In 1986 kreeg Paul Cortese de plaats van eerste altist toegevoegd in de Gothenburg Symphony in Zweden onder leiding van Neeme Järvi. Twee jaar later werd hem dezelfde positie aangeboden in de City of Birmingham Symphony, waarvan Simon Rattle muzikdirecteur is. In Spanje musiceerde Paul Cortese als lessenaaraanvoerder met de orkesten van Barcelona, Malaga en Madrid. Als solist maakte hij in 1991 zijn debuut in de Alice Tully Hall in New York. Sindsdien trad Paul Cortese als solist en kamermusicus op in de Verenigde Staten, Canada en in heel Europa. Hij werkte samen met het Arden, Bowdoin en Kandinsky-Trio en met talrijke strijkkwartetten en verscheen ondermeer op de festivals Tanglewood, Grand Teton, Evian, Banff en de Musicade van Lyon. Naast zijn drukke concertactiviteiten is Paul Cortese als professor verbonden aan de conservatoria van Badalona en Cervera en aan het nationaal jeugdorkest van Catalonië. Met een enorme gedrevenheid en een uitgesproken liefde voor zijn instrument, heeft altviolist Paul Cortese door de opname van talrijke solo- en kamermuziekwerken heel wat nieuw repertoire voor de altviool geopenbaard. Zijn opnamen verschenen bij Crystal, Posh Boy, Audio Visuals de Sarria en Chandos.

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Concertante Symfonieën en Klarinetconcerto

De concertante symfonie is een bijzonder genre dat het principe van het barokke concerto grosso integreert in de vorm van een klassiek concerto. Het succes ervan hangt nauw samen met het begin van het openbare concertleven en de vraag van het nieuwe publiek naar solistische briljantie. Vooral in de steden met een opkomende burgerlijke muziekcultuur, zoals Mannheim en Parijs, kende het genre tussen 1770 en 1830 een plotse hoogbloei.

Ontevreden over de materiële omstandigheden en de beknotting van zijn vrijheid aan het aartsbisschoppelijke hof in Salzburg, nam Mozart in 1777 een beslissing die - precies door het contact dat hij kreeg met deze burgerlijke muziekcultuur - een omwenteling teweegbracht. Tussen de hoogoplaaiende ruzies door verzocht Mozart de aartsbisschop om verlof. Hij kreeg het en vertrok met zijn moeder voor een reis van zestien maanden die hem langs Mannheim en Parijs zou voeren.

Het is in Parijs - een stad waarvoor Mozart in zijn brieven zijn afkeer niet verborg - dat hij in feite zijn meest 'Mannheimse' compositie schreef. De Sinfonia Concertante voor blazers is immers zijn eerste grote instrumentale werk dat hij na het verblijf in Mannheim componeerde. Hij schreef dit werk in 1778 voor de Concerts Spirituels, waarvan de directeur Jean Le Gros ook de opdracht voor Parijse Symfonie had gegeven. Solisten waren drie uitstekende virtuozen uit het Mannheimse orkest, een fluitist, hoboïst en fagottist, die Mozart in Parijs opnieuw ontmoette. De hoornpartij zou uitgevoerd worden door een rondreizende Boheemse solist. Door allerlei intriges werd het werk echter niet alleen niet uitgevoerd, maar ging de partituur ook voor lange tijd verloren. In het begin van de 19de eeuw werd ze teruggevonden, met weliswaar een andere solistische bezetting. Naar alle waarschijnlijkheid heeft Mozart het concerto op latere datum uit zijn geheugen neergeschreven (daarvan getuigt een brief aan zijn vader Leopold) en anders geïnstrumenteerd, namelijk voor hobo, fagot, hoorn én een klarinet in plaats van de oorspronkelijke

fluit. De autograaf is tot op heden nog vermist, maar over de authenticiteit van het werk bestaat geen enkele twijfel.

De tweede, bekendere concertante symfonie ontstond een jaar later, in de herfst van 1779. Mozart was toen als Konzertmeister en hoforganist in dienst van de aartsbisschop van Salzburg teruggekeerd. Ook met deze Sinfonia Concertante voor viool en altviool blikte hij terug op zijn reis en schreef hij een ware hommage aan de Mannheimse School; in het bijzonder aan Carl Stamitz, die het genre reeds eerder beproefde.

De 'Sinfonia concertante' is naast de 'Kroningsmis' en de 'Posthoornserenade' één van de belangrijkste composities die Mozart in 1779 schreef. Mozart realiseerde een zeer merkwaardige synthese van een briljant soloconcerto en een perfect afgewogen en subtiel georkestreerd concerto grosso. In de Sinfonia concertante ging Mozart opnieuw een creatieve dialoog aan met een belangrijke stijl uit zijn tijd, met name deze van de Mannheimse School. Deze invloed manifesteert zich op verschillende punten, zoals bijvoorbeeld in de befaamde 'orkestercrescendo'. In het eerste thema van het openingsdeel citeert Mozart overigens muziek van Carl Stamitz. Met deze 'Hommage aan Mannheim' beoogde Mozart trouwens meer dan een vriendschappelijke-collegiale geste te stellen: hij dong met name naar een plaats aan het hof van de keurvorst Karl Theodor, en wilde zich met dit werk ongetwijfeld aanbevelen.

Afgezien van deze uiterlijke aspecten is Mozarts muzikale taal vanzelfsprekend veel meer dan een reflectie op een bepaald stilistisch model. Er is bijvoorbeeld de rijke melodische inventiviteit, meeslepend in de hoekdelen en met een elegische zangerigheid in het centrale Andante. Ook de polyfone verbinding tussen de beide solostemmen en hun gemeenschappelijke dialoog met het veelkleurige orkest, is van een onvergelijkbare originaliteit. Opmerkelijk zijn verder de bijzondere harmonische kleureffecten, de formele verrassingsmomenten, de geraffineerde dynamische schakeringen,

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Symfonieën nrs 39, 40 en 41

de dramatische effecten en het plots wisselende muzikale karakter. Geniaal is vooral de wijze waarop Mozart al deze elementen tot een hogere eenheid verbindt. Dit maakt de Sinfonia concertante ongetwijfeld tot één van Mozarts rijkste en meest voldragen composities.

In oktober 1791 componeerde Mozart voor zijn vriend Anton Stadler het klarinetconcerto in A, KV 622. Eerder had hij voor deze klarinettist ook al het klarinettenkwartet KV 581 gecomponeerd. De eerste beweging van het concerto bestond reeds als schets van een beweging voor bassethoorn, die van vroegere datum is maar nooit een definitieve vorm kreeg. Mozart werkte ze om voor de door Stadler zo geliefde bassetklarinet en vervolledigde het werk met een Adagio en een Rondo.

Mozart exploreert op verregaande wijze de mogelijkheden van het soloinstrument. De registerrijkdom van de klarinet met zijn verbazende kleurvarianten ontvouwt zich in de grote intervalsprongen en akkoordbrekingen, evenals in diepe begeleidende figuren. Virtuositeit is geen doel op zich, maar staat in dienst van de muzikale boodschap en de structuur. Wezenlijk is zeker de nauwe band tussen de solist en het orkest, dat meer dan een begeleidende functie heeft. Niet het tutti-soli contrast van de barokke concerten, maar de dialoog staat centraal.

Het klarinetconcerto is het laatste orkestwerk van Mozart. Hij leerde de klarinet in 1778 in Mannheim kennen en schreef twee maanden voor zijn dood dit ultieme meesterwerk voor zijn geliefde instrument, dat hij veelvuldig aanwendde in zijn hele orkest- en kamermuziekoeuvre. Het concerto getuigt van de zo typische Mozartiaanse weemoed, veroorzaakt door de nijpende materiële situatie waarin Mozart zich sinds 1789 bevond. Het was echter ook een periode waarin hij artistiek onovertreffbare hoogten bereikte en ondermeer Die Zauberflöte en het Requiem schreef.

In 1781 liep de ruzie tussen de aartsbisschop en Mozart zo hoog op dat van een beleefd afscheid zelfs geen sprake meer kon zijn: Mozart werd zonder meer buitengegooid en leidde voor de laatste tien levensjaren een bestaan als onafhankelijk musicus. Mozart vestigde zich in Wenen, nam zelf zijn concertleven in de hand en kreeg de kans interessante tijdgenoten zoals Haydn en Da Ponte te ontmoeten. Bovendien ontwikkelde hij een nauwe band met het publiek. Hij zou er ook kennis maken met Bachs contrapunt, het fenomeen van een publiek pianoconcerto, de toneelstukken van Beaumarchais, de libretti van Da Ponte én de idealen van de vrijmetselarij. De vernieuwde entourage weerspiegelde zich ondermeer in het feit dat Mozart tussen 1784 en 1786 niet minder dan twaalf pianoconcerten schreef. De zes symfonieën die Mozart in Wenen componeerde, staan daarentegen vrij geïsoleerd. Terwijl de symfonie voor Haydn in deze periode nog steeds het belangrijkste genre was om met nieuwe vormen, technieken en orkestratie te experimenteren, was het voor een vrij musicus - zonder hoforkest of duidelijke opdracht - niet zo vanzelfsprekend om symfonieën te schrijven. Toch voltooide Mozart in de zomer van 1788 drie grote symfonieën, respectievelijk op 26 juni, 25 juli en 10 augustus. Deze drie werken zijn duidelijk cyclisch opgevat en wanneer ze in chronologische volgorde ten uitvoering worden gebracht, hoort men een mooie continuïteit van de langzame inleiding van nr 39, over de innerlijke spanning van de symfonie nr 40 tot de triomferende finale van de Jupitersymfonie.

Mogelijk was één van de aanleidingen tot het schrijven van deze laatste symfonische meesterwerken het bekend geraken van de zes Parijse Symfonieën van Haydn. Het lijkt geen toeval dat de drie eerste symfonieën van deze reeks en de drie laatste Mozartsymfonieën in dezelfde tonaliteiten - C, g en Es - staan. Verder beginnen beide symfonieën in Es met een langzame inleiding en gebruikt Mozart in de finale van zijn 39ste symfonie een gepunteerde 'Haydniaanse' toon.

Toch verschilt de symfonie grondig van deze van Haydn, vooral door het feit dat de dramatische Mozart het in de operatraditie vastgelegde karakter van de toonaard uitdrukkelijk uitcomponeerde: de sterke pathos van ondermeer de priesterceremonies die drie jaar later Die Zauberflöte zou kleuren. Gepunteerde ritmen en drieklankmotieven, mars-elementen en een uitbundige instrumentatie onderstrepen dit karakter, waarvan de lyrische cantilenen zich dan nog meer onderscheiden. Pas in de finale heffen de pathos en de lyriek elkaar op in een speelse opgewektheid. In de Symfonie nr 39 introduceert Mozart overigens ook de klarinet. In de connotaties van dit instrument met de vrijmetselarij ligt wellicht de reden waarom deze symfonie wel eens de 'Vrijmetselarij-symfonie' werd genoemd.

De Symfonie nr 40 is de enige symfonie na de Sturm und Drang periode die zowel door Mozart, Haydn als Beethoven volledig in een kleine tertstoonladder werd geschreven. De symfonie is dan ook de meest ingetogen symfonie van de triade. Dit neemt niet weg dat ze beheerst wordt door scherpe, maar verdoken conflicten, waarvan de onrust al in de openingsmaat van de eerste beweging wordt aangezet. Bovendien onderstreept ook het ontbreken van trompetten en pauken en de donkere kleurwerking de fatalistische sfeer, die Mozart slechts zelden opzocht. Binnen deze donkere 'romantische' geest realiseerde Mozart echter een meesterwerk van evenwicht, constructieve eenheid en concentratie. De dalende kleine secunde, waarmee het eerste thema van het Molto allegro inzet, bepaalt het volledige verloop van dit deel. De doorwerking vertoont een sterk dramatisch karakter en moduleert op een verbazend moderne wijze. De finale laat zich niet verleiden tot een briljant slot in grote toonaard: het slot blijft duister, abrupt en beknopt. In deze hoekdelen wordt de sombere expressiviteit in de hand gehouden door de strikte regels van de sonatevorm. Zelfs het Menuet van deze symfonie is verre van lichtvoetig. Enkel het trio in G brengt met haar pastorale gratie enige rust. Het Andante dat eveneens in een grote toonaard staat, wordt evenzeer gedreven door een broeiende onrust, die opgewekt wordt door onregelmatige accenten, kortademige motieven en chromatische progressies.

Met de heroïsche Jupitersymfonie in C sloot Mozart zijn symfonische trilogie van 1788 af. De naam Jupiter stamt niet van Mozart zelf, maar van de Engelse impressario Johann Peter Salomon, die hiermee het stralende karakter van de toonaard met de eer en de kracht van de goddelijke vorst wou verbinden. De componist Johann Nepumok David karakteriseerde de symfonie op treffende wijze als "een werk waarin de muziek een dialoog aangaat met zichzelf, in haar voortdurende verandering elke menselijke interpretatie tekort doet schieten en enkel en alleen op zichzelf geconcentreerd is." De schitterende, door de pompeuze gepunteerde ritmen en tutti-passages wat martialische eerste beweging met zijn unisono hoofdthema, dat evenals het cantabele tweede thema uit twee motieven bestaat, onderscheidt zich door zijn weelderige polyfone schrijfwijze. Contrapunt beheerst eveneens de zeer bewonderde finale, waarvan de coda de vijf thema's samenbrengt in een meesterlijke fuga. De hele sonata-beweging wordt doorweven met fugatische structuren: twee muzikale werelden vinden elkaar in een synthese die een absoluut hoogtepunt betekent in de muzikale vormentaal. Tussen de twee stralende hoekdelen in C, klinkt een lyrisch Andante in F. Het meeslepemde, warmhartige lied wordt in de reprise door omspelingen in de andere stemmen tot een symfonische climax gevoerd. Zelfs het wat pathetische intermezzo van het tweede thema in mineur kan de overheersende intieme en serene schoonheid niet doen wankelen. In het menuet toont Mozart andermaal hoe een hele beweging kan uitgaan van één enkel motief, met name de chromatisch dalende beweging van de allereerste maten.

JOSEPH HAYDN

Symfonieën nrs 63 en 71 - Ouverture tot Il Mondo della Luna

Van 1775 tot ongeveer 1784 experimenteerde Haydn minder op het domein van de symfonie en de instrumentale muziek dan binnen de opera. In tegenstelling tot de zeer productieve periode rond 1770, kende zijn symfonische scheppen een kleine terugval.

Van 1765 tot 1770, een periode waarin Haydn in Esterhaza een geïsoleerd muzikaal bestaan leed, had zijn muzikale ontwikkeling immers een expansie als nooit tevoren doorgemaakt. De werken uit deze tijd kregen de benaming 'Sturm und Drang'-symfonieën. Centraal stond de expressie van extreme gevoelens.

De Symfonie nr 71 in Bes uit 1778-79 en de Symfonie nr 63 in C uit 1779 zijn daarentegen exponenten van Haydns zogenaamde 'galante stijl'. Hieronder kan men een meer abstracte benadering van de muziek verstaan, met toenemende aandacht voor de melodie en ornamentale variatie. Deze elementen zullen later, na nieuwe syntheses, deel uitmaken van de zogenaamde Weense klassiek.

De symfonie nr 63, 'La Roxolane' vindt haar oorsprong in de theatermuziek die Haydn in 1770 componeerde voor het stuk 'Les Trois Sultanes' van Favart, een theaterstuk dat in Esterhaza opgevoerd werd. De ouverture en de tussenspelen (een reeks variaties, genaamd naar de heldin Roxolane), werden later - samen met een menuet en een finale - herwerkt tot een nieuwe symfonie.

Andere dramatische muziek, speciaal gecomponeerd voor Esterhaza en meer bepaald voor het huwelijk van prins Niklas Esterhazy, was de opera 'Il Mondo della Luna'. Voor de ouverture van dit komische werk op tekst van Carlo Goldoni, greep Haydn terug naar de ouverture van de Symfonie nr 63, die hij - in aansluiting bij de opera - van een ander slot voorzag.

deSingel

besprekingsbureau Desguinlei 25 · B-2018 Antwerpen · tel. 03/248 38 00
administratie Jan Van Rijswijklaan 155 · B-2018 Antwerpen
tel. 03/248 28 00 · fax 03/248 28 28

Met steun van de Vlaamse Gemeenschap, de Provincie Antwerpen,
Agfa-Gevaert, Gemeentekrediet, Knack, De Morgen, Nationale Loterij, Tractebel